

מראי מקומות - יבמות עא.

ב' עניינים בכל מילה. א', הסרת הערלה, וב', הוספת טהרה שבאה ע"י קיום מצות מילה. וא"כ, י"ל דכל הענין של הטפת דם ברית הוא רק ענין הב', דאין כאן ערלות, אבל סכ"ס חסר הוא בטהרה, שהרי אין לו קיום מצות מילה, ולכן קיים המצוה ע"י ההטפה. ובזה ביאר דעת הרמב"ם הנ"ל, דמה דיכול מי שנולד מהול לאכול בתרומה, ואע"פ שצריך הטפת דם ברית, זהו משום דכל האיסור לערל לאכול בתרומה הוא משום הערלות שיש בו, ונולד מהול סכ"ס אינו ערל. אבל לענין אכילת קרבן פסח, דמבואר בגמ' דאם צריך הטפת דם ברית דאינו יכול לאכול בקרבן פסח, כ' הזכר יצחק דדין קרבן פסח תלוי במצות מילה, וכמו דא"י בגמ' המול לו אמר רחמנא, דרך היכא דחייב במצות מילה המילה מעכבת, ובכלל הא דמילת זכרוי מעכבת מבואר שהעיקוב הוא במה שהמצוה מוטלת עליו, ולא במה שיש לו ערלה, וא"כ מי שצריך הטפת דם ברית שפיר פסול לענין אכילת קרבן פסח. (ויש לע' אם כל זה תלוי בחקירת הגר"ח על הש"ס שהבאנו לעיל בדף ע', דחקר אם הערלה או מצות מילה מעכבת בהא דמילת זכרוי ועבדיו, וצ"ע.)

ו. והני מוליך ניהו, והתנן וכו'

הק' תוס', הא כתיב וכל ערל לא יאכל בו. וביאר המהרש"א, דהי' ק' לתוס', איך אמרי' ד"ערלים" היינו גוים, ו"מולים" ישראלים, הרי כתיב וכל ערל לא יאכל בו, וזה מיירי נמי בישראל, ונקרא ערל. ותני' תוס' דההוא לא איצטריך אלא לישראל. וביאר המהרש"א, דהיינו משום דעשתה הגמ' צריכותא לעיל, ושפיר ילפי' דגוי אינו בפסח מהא דבן נכר לא יאכל בו, ואי"צ ערל אלא לומר דישראל ערל פסול לקי"פ [אבל בעלמא "ערל" היינו גוין]. אלא דהק' המהרש"א, דא"כ למה צריכה הגמ' להק' מהמשנה דנדירים דמבואר דגוים נחשבים ערלים, לימא דע"כ אסורים לאכול בק"פ משום בן נכר, וא"כ ע"כ קרא לא לרבויהנהו קאתי, והניח בקו'. וכ' הערוך לנר ד"ל דהשם "בן נכר" לא שייך אלא בישראל, שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים (וכ"כ הריטב"א), ומה דכ' תוס' דקרא דערל מיירי דוקא בישראל, היינו משום דהתורה מדברת רק לכלל ישראל, ולא לעכו"ם. ולכן לא הי' רוצה המקשן להעמיד קרא דתושב ושכיר לרבות ערבי וכו', דס"ל דהתורה לישראל מזהירה. אבל התרצן ס"ל ד"ל דכוונת התורה היא שלא להאכילנו, דהיינו דהתורה מזהירה לישראל שלא להאכיל לעכו"ם, ולכן שפיר י"ל דגם קרא דערל מדבר בעכו"ם. היוצא מזה דנח' הערוך לנר והמהרש"א במקור דעכו"ם אינו יכול לאכול מק"פ, המהרש"א ס"ל דנלמד מקרא דבן נכר, והערל"נ [ומשמעות הראשונים] ס"ל דנלמד מקרא דערל.

ז. א"ר זירא תא שמע

ביאר הרשב"א, דר' זירא רצה להביא ראי' ממילת זכרוי ועבדיו, דאף הן מעכבין, וכ"ש ערלות דגופי'. ואתא רבא ודחי' להא דר' זירא לומר דערלות דזכרוי ועבדיו לא מעכבי לי' ולא קמה הא דר' זירא, דע"כ הברייתא מיירי בחלצתו חמה, אבל הי' פשוט להגמ' דלדינא בקרבן פסח מילת זכרוי ועבדיו אינם מעכבים בערל שלא בזמנו, ולא אפשרי בעיא דר' חמא בר עוקבא. (ולא ביאר למה הבעיא לא אפשרי, ויש לעי' אם הוא משום דקרא דכתיב המול לו וכו' כתיב דוקא כאן בקרבן פסח, אבל בתרומה לא כתיב, והביאור הוא כמו שכל' הזכר יצחק הנ"ל, או משום דקרא במילת זכרוי ועבדיו כתיב, ואולי ערלה שלו חמורה טפי, ואוסר אפי' שלא בזמנו, וצ"ע.)

א. בו הרמת דת פוסלת, ואין המרת דת פוסלת במעשר העיר הרשב"א, למה לא אמרי' שאין המרת דת פוסלת בתרומה. ותני' דכל דאיכא להקיש מתרומה לפסח מקשינן מהא דכתי' תושב ושכיר, ולכן עדיף למעט מעשה. ויוצא מדברי הרשב"א דמומר אסור לאכול בתרומה כמו שאסור לו לאכול בקרבן פסח. אכן ע' בתוס' שהביא מה דא"י בפסחים (צו) דבאמת גרסי' דבו המרת דת פוסלת, אבל אין המרת דת פוסלת בתרומה, וכ' תוס' דממעטין שניהם, ולכאו' צ"ל דגם שם גרס הרשב"א שאין המרת דת פוסלת במעשה, וצ"ע.

ב. בו אינו אוכל, אבל אוכל הוא במצה ומרור

כ' המאירי בפסחים (כח), דאע"פ דנקטי' מרור ג"כ, אולם שיגרא דלישנא הוא, דכיון שאינו אוכל קרבן פסח, ג"כ אינו אוכל מרור, דהא כל החיוב לאכול מרור מן התורה הוא עם הפסח.

ג. ואיצטריך למכתב ערל, ואיצטריך למכתב בן נכר

הק' הגרי"ז (מאכלות אסורות, במאמר המוסגר), הרי איסור בן נכר לא משכחינן לי' רק בפסח לחוד ולא בשאר קדשים [אולם ע' בקרן אורה כאן שנסתפק בזה], וא"כ מהו הצריכותא, הרי פשוט דאין דינים אלו של ערלות ובן נכר שייכים להדדי כלל. ותני' "וש"מ מזה דגם איסורא דערלות דכוותי' הוא, מהדינים המסויימים בקרבן פסח לבד, ושם פסח הוא דקגרים להך איסורא, ואינו ענין לשאר קדשים, והרי מצינו דין ערלות מסוימת בפסח במילת זכרוי ועבדיו שמעכבתו מלאכול פסח [דלא מצינו בשאר קדשים], ומזה איכא סמך לדעת הרמב"ם דאיסור ערל בפסח אינו ענין להא דערל אסור בשאר קדשים, ואיסור ערל בשאר קדשים נכלל בהא דערל אסור בתרומה, משא"כ לגבי איסור אנינות, מנה הרמב"ם האיסור לאכול קדשים באנינות והאיסור לאכול מעשר שני באנינות למצוה אחת. וכ' דזהו דלא כדעת המנחת חינוך (י"ז) שכ' דאיסור ערל בקרבן פסח הוא כמו האיסור ערלות בשאר קדשים.

ד. דאי כתב רחמנא ערל משום דמאיס... ואי

כתב רחמנא כל נכר משום דאין לבו לשמים

הק' האגרות משה (או"ח ב', סי' ל"ג, ענף ב', ד"ה וניחא), מה ענין ב' איסורים אלו להדדי דעושים צריכותא, הרי שני ענייני פסולין הם, ומה שייך לעשות צריכותא ביניהם. וביאר דשניהם ע"כ ענין א' הם, דמה דערל פסול לקרבן פסח הוא משום דדמי לבן נכר, זה בערלות גופו וזה בערלות לבו. וע"ש שכ' נפק"מ לדינא מזה, דנח' הפוסקים אם ערל יכול לישא כפיו, המג"א (קכ"ח, נ"ד) ס"ל דכשר לנ"כ, אולם הפר"ח ס"ל דאינו יכול לישא את כפיו. וכ' ר' משה דכיון דמצינו דהערל מחלל עבודתו בבהמ"ק משום דדמי לבן נכר, א"כ שפיר י"ל דכמו דבן נכר לא שייך לנשיאת כפים, שהוא ענין של עבודה, א"כ, גם ערל, שהוקש לבן נכר לכל ענייני עבודה [אף דלגבי כל שאר ענייני התורה הוא כישראל כשר], ממילא גם הוא יהי' פסול לנשיאת כפים.

ה. וקטן שנולד מהול וקסבר צריך להטיף ממנו דם ברית

פסק הרמב"ם (מילה א', ז') דקטן שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית, דלא כר"א. ולכאו' ק', דהא בהל' תרומות (ז', י"א) כ' דהנולד מהול אוכל בתרומה, והרי אם צריך הטפת דם ברית, לכאו' ערל הוא, וכמבואר בסוגיין, וא"כ למה אוכל בתרומה. וכ' הזכר יצחק (ג) דיש